

Stockholms
universitet

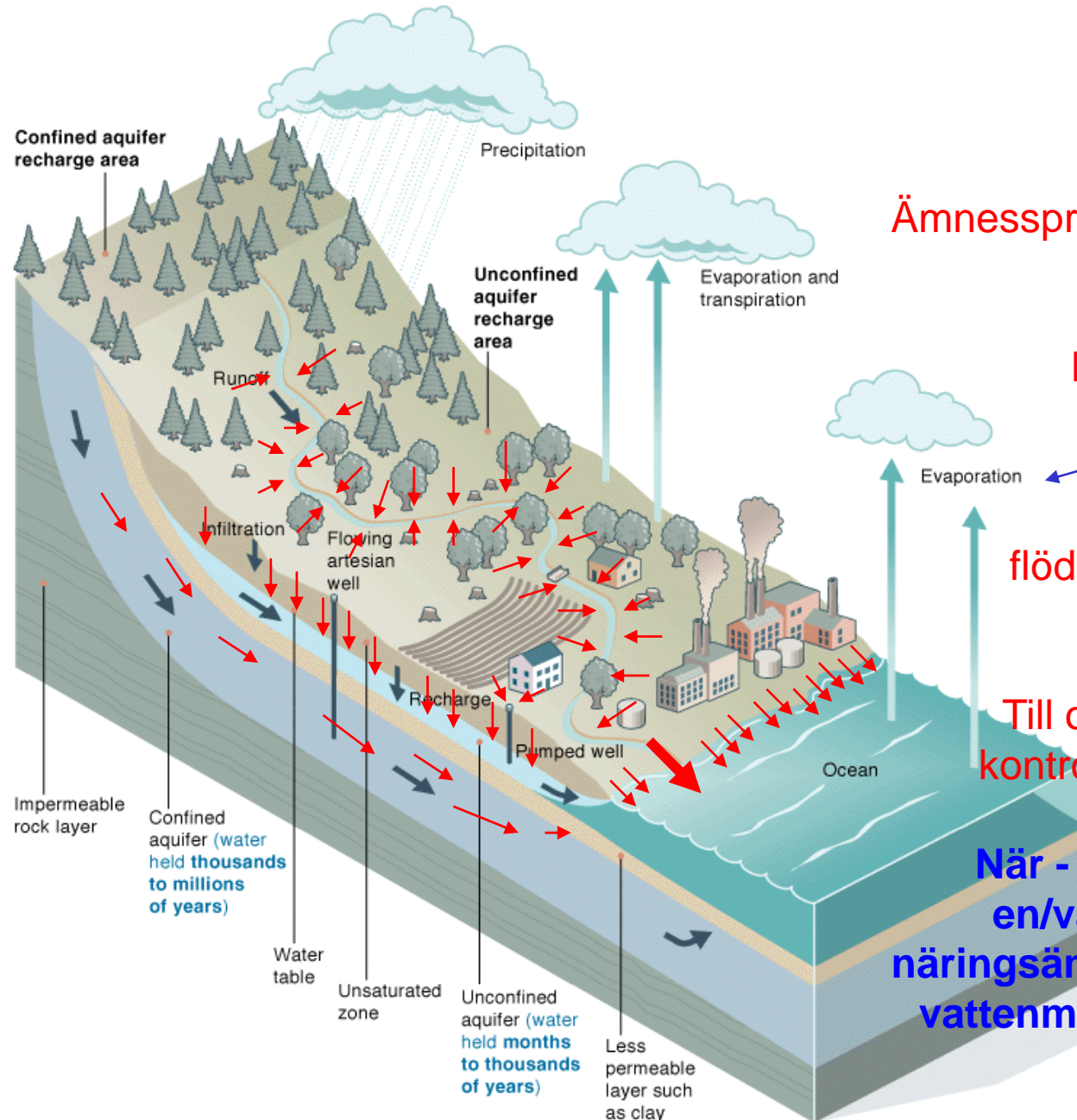
Från åtgärd på åkern till effekt i vattenmiljön

Metoder för hänsyn till fördröjningsmekanismer

Gia Destouni

Upplägg

- Fördröjningsmekanismer
- Fördröjningsmått – genombrottskurvor
- Mätdata – långa mätserier
- Metoder för beräkning och tolkning av data

Ämnesspridning med vatten genom
landskapet

Från olika källor

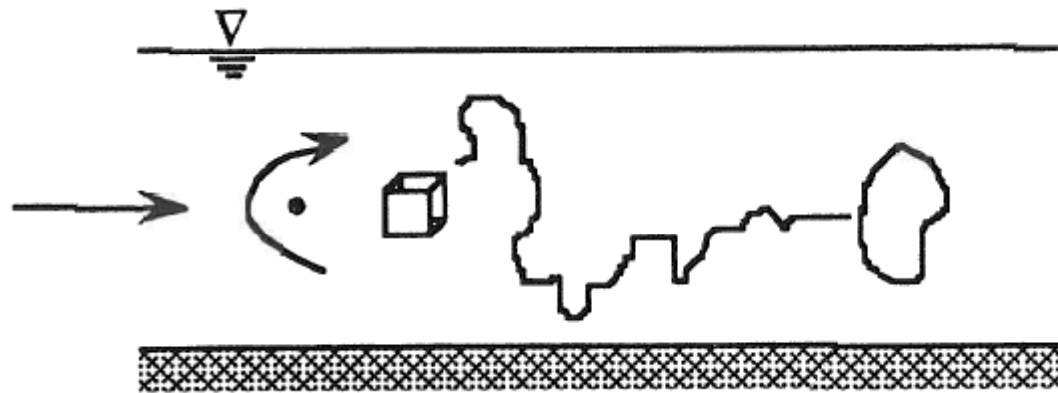
Genom olika
flödes/spridningsvägar

Till olika vattenmiljöer –
kontrollpunkter nedströms

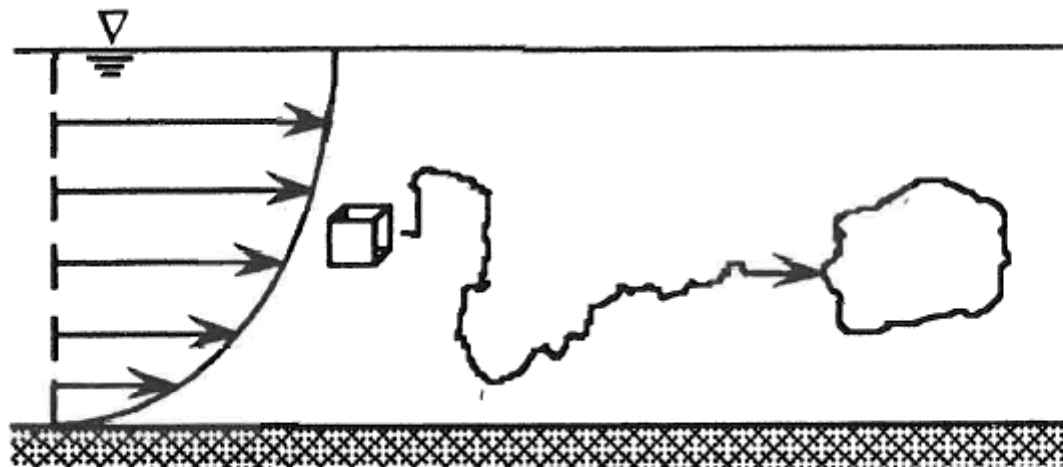
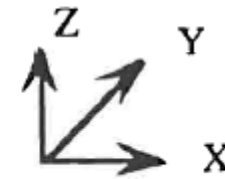
När - och hur mycket av-
en/varje mängd utläckt
näringsämne kommer fram till de
vattenmiljöer vi vill åtgärda ??

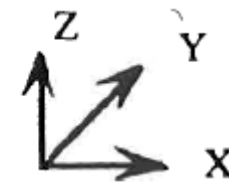
Stockholms
universitet

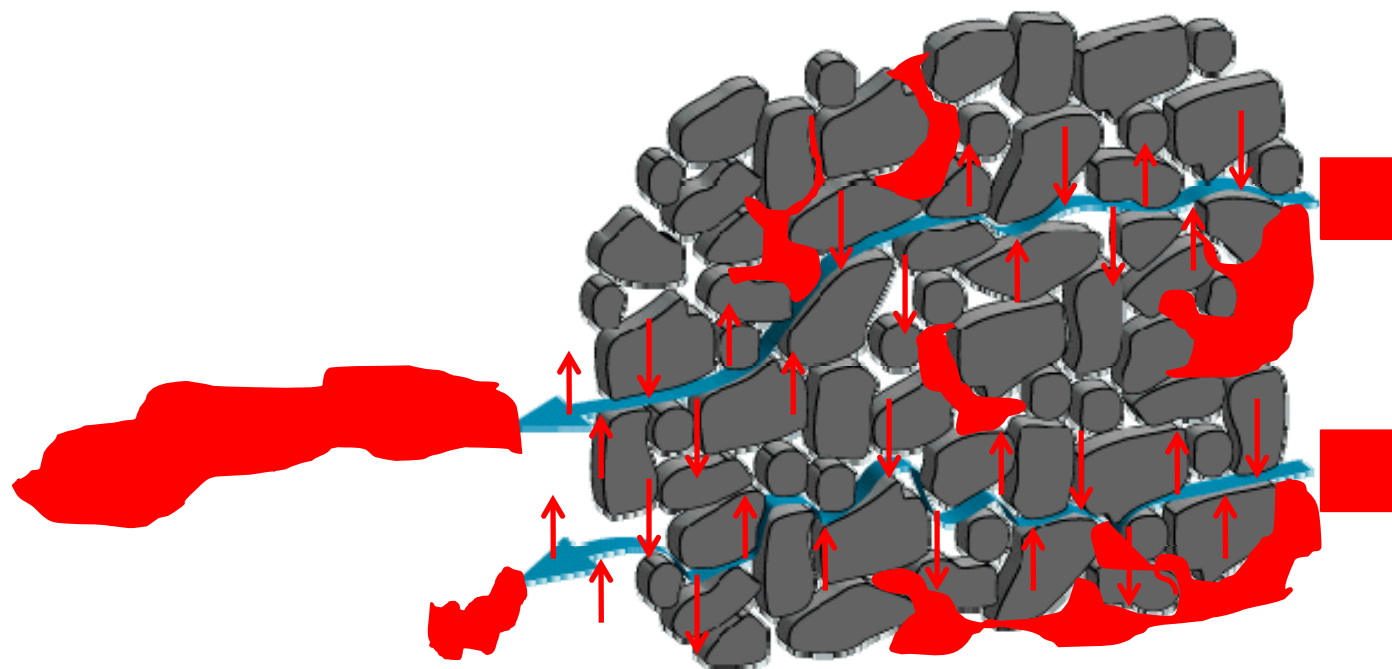

DIFFUSION

DISPERSION

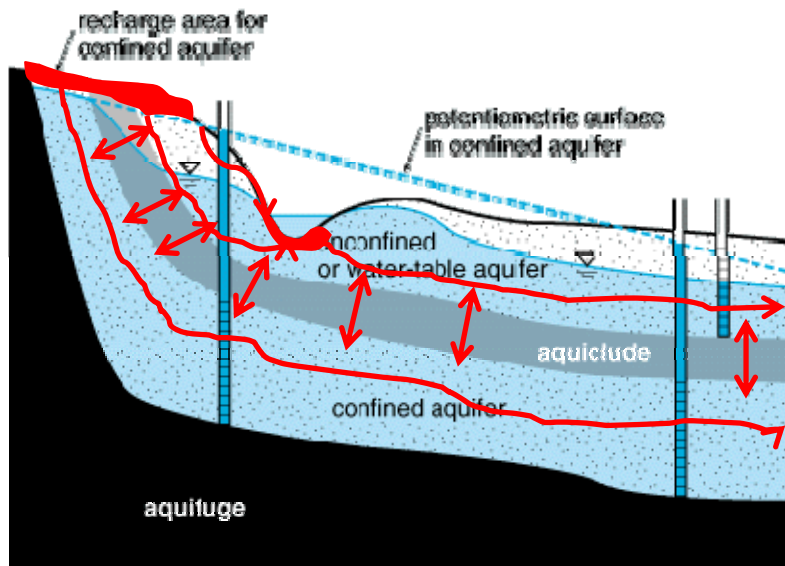

Dispersion + Diffusion

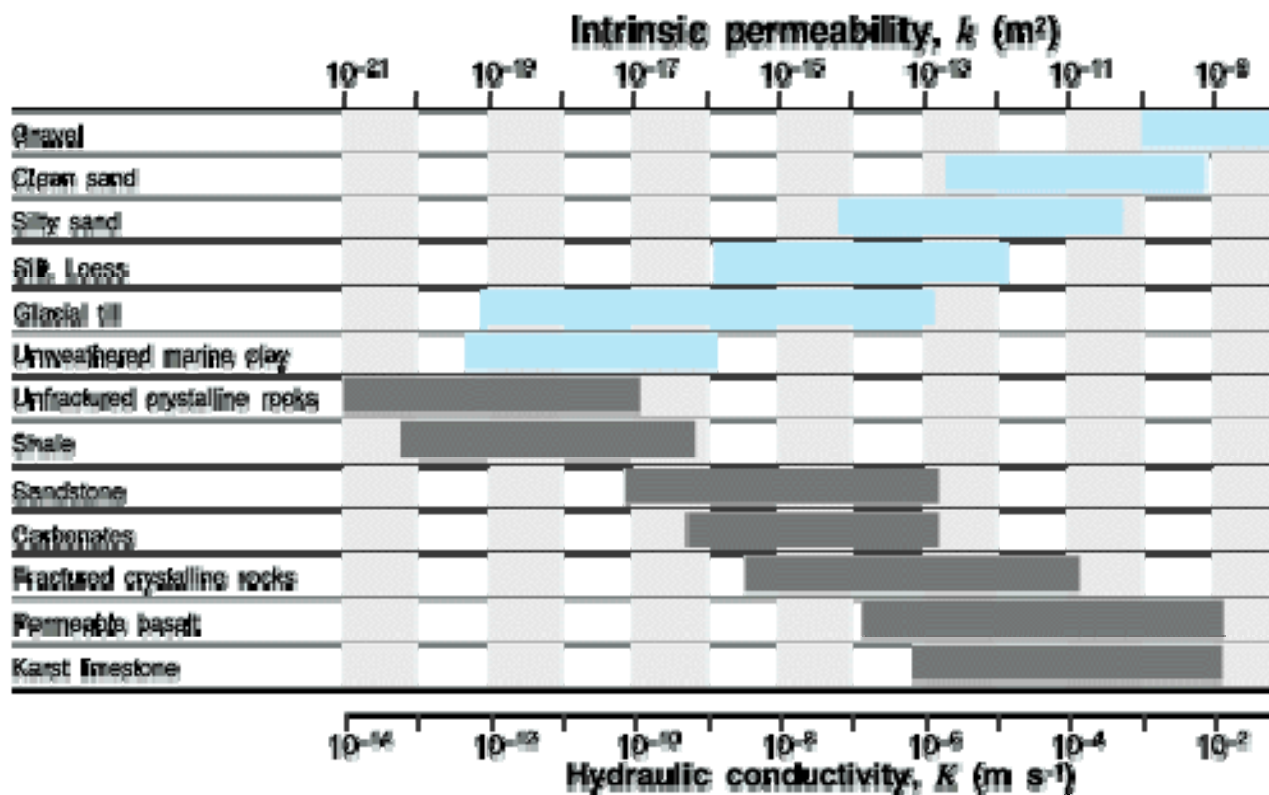
+ Immobilisering-remobilisering (sorption-desorption)

+ Irreversibel avgång (nedbrytning)

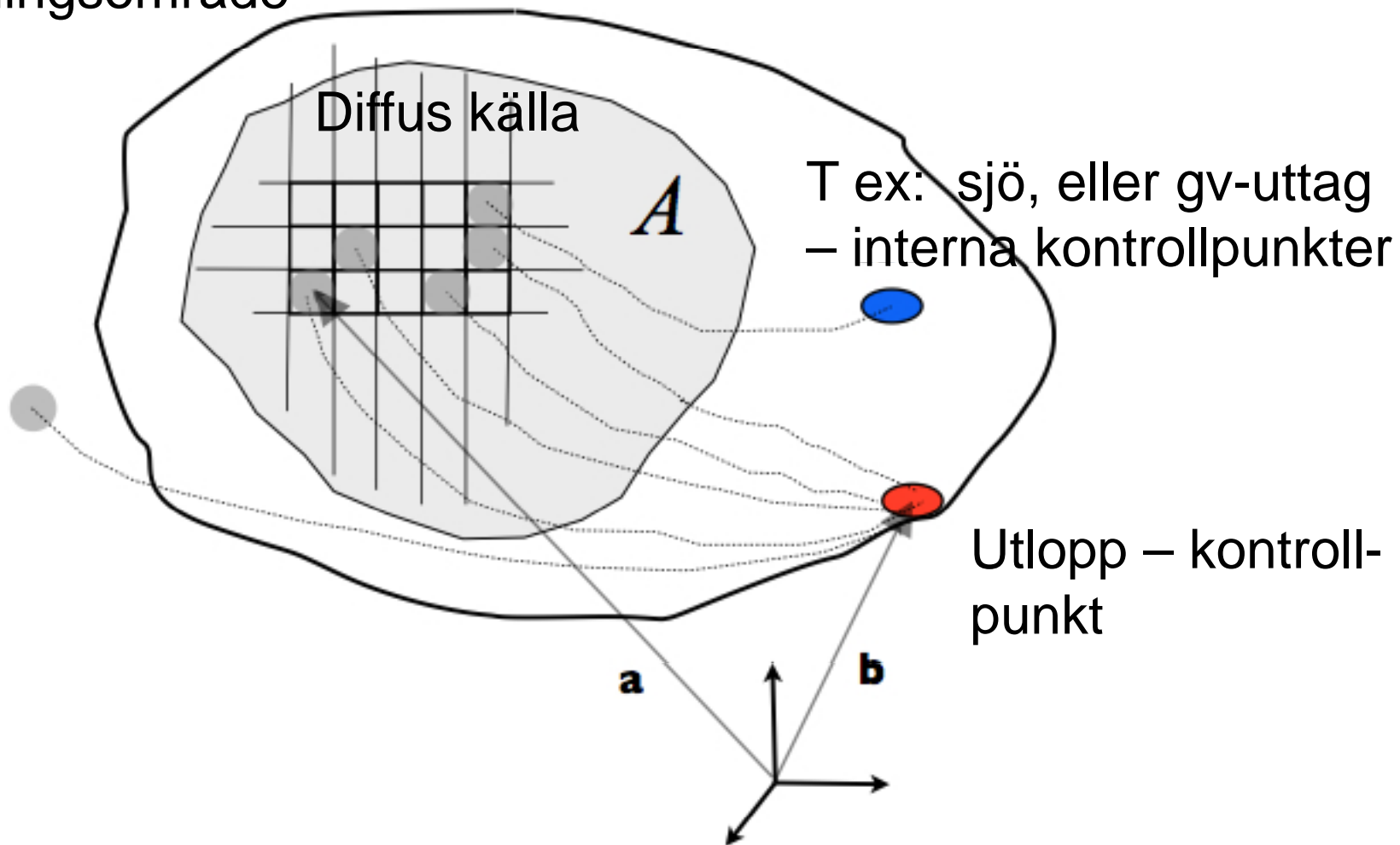

Olika vattenförande formationer med olika tryckförhållanden i snabb/långsam hydraulisk kontakt

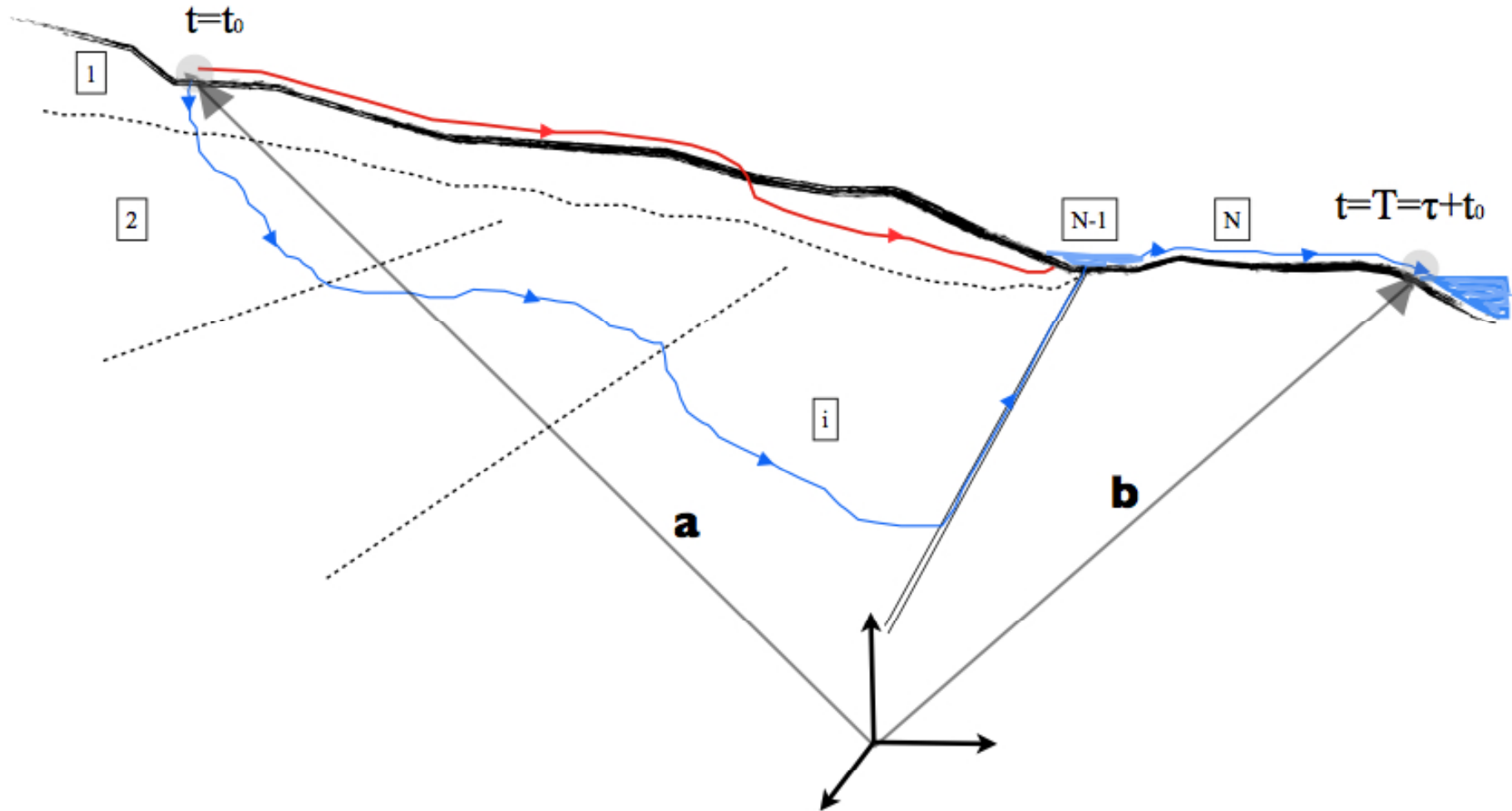
Varierande vattenlednings-förmåga inom varje formation

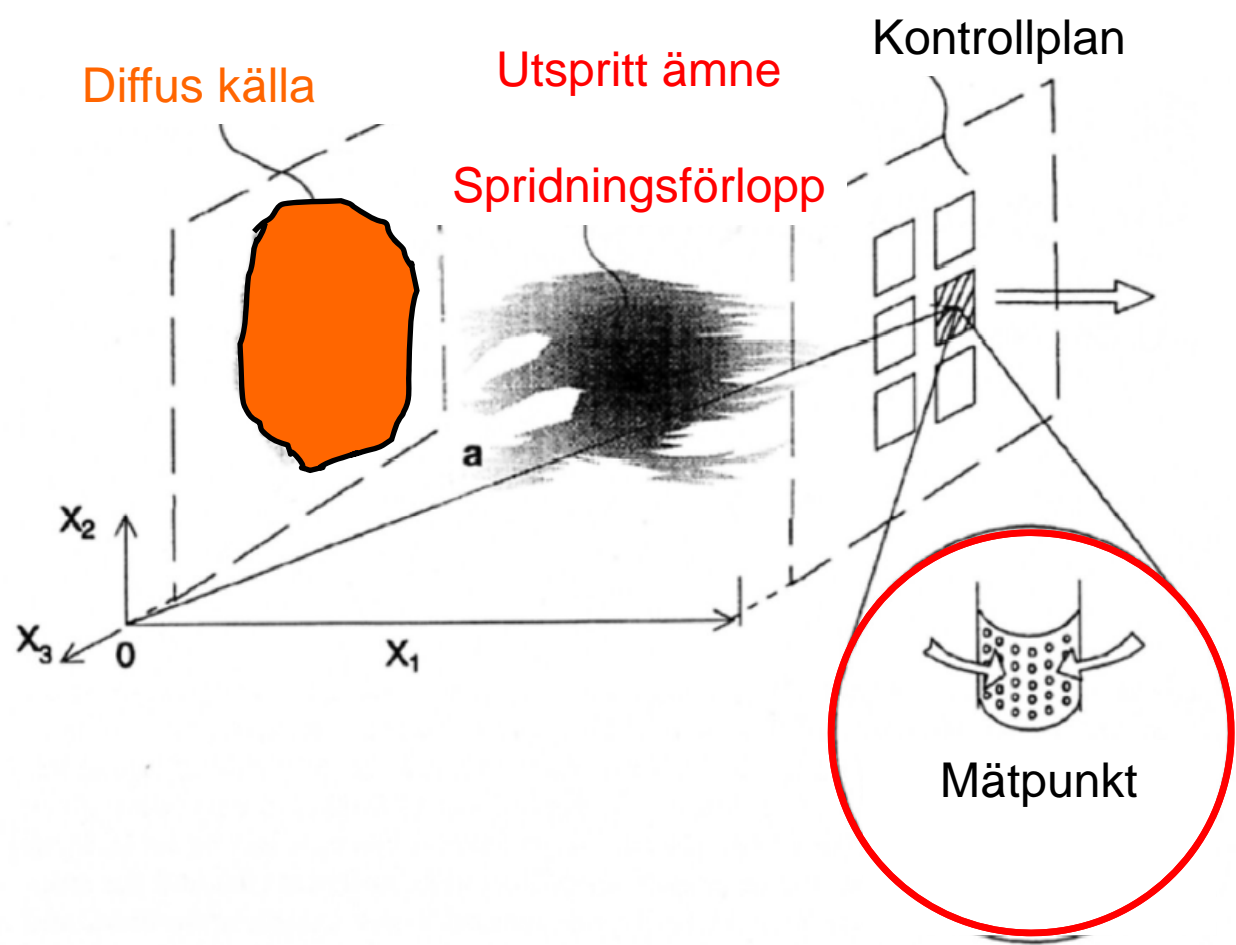
Avrinningsområde

Djupdimension - Styr fördröjningsmekanismer

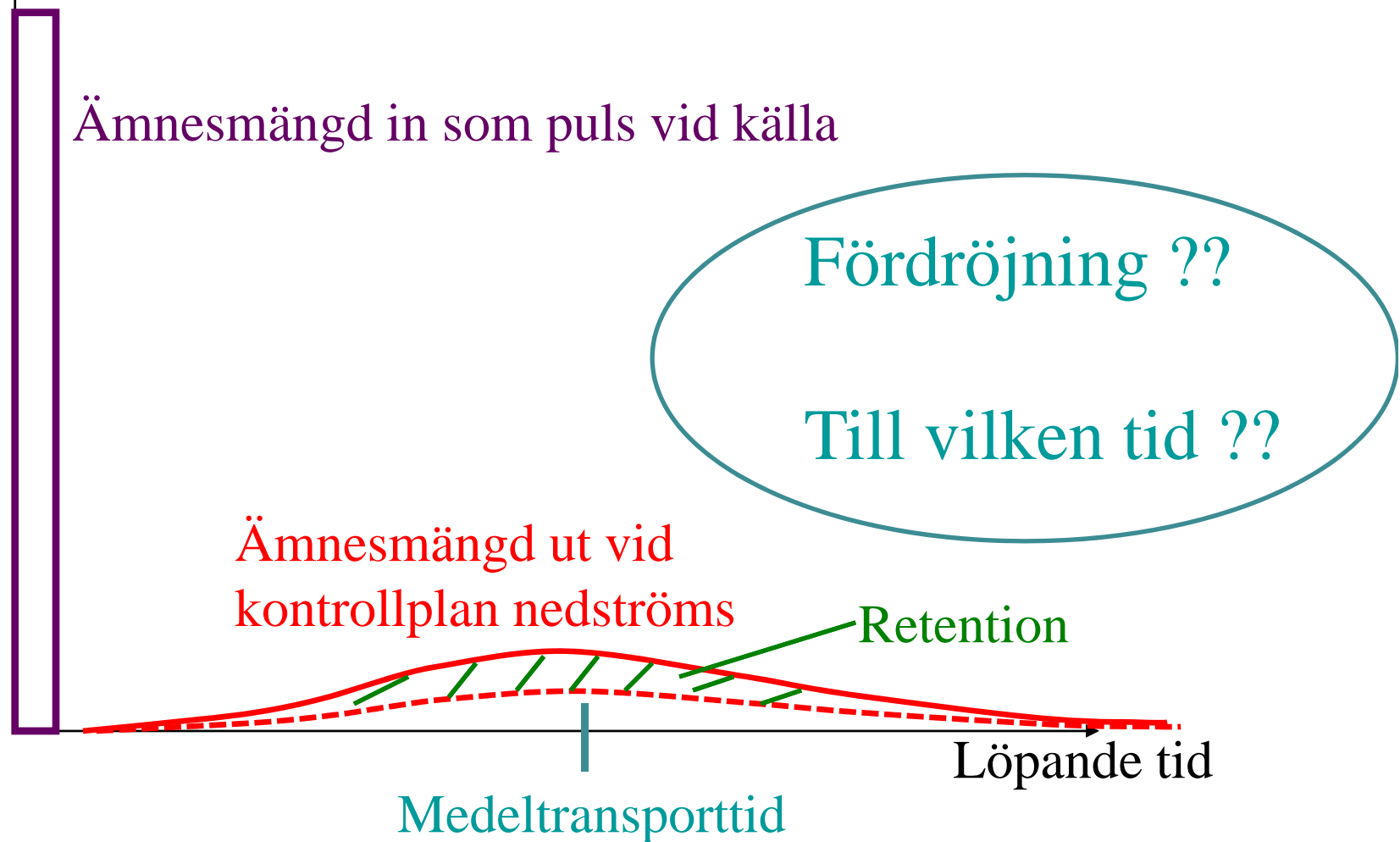
Genombrottskurva

Genombrottskurva – puls-input

Mått:

Koncentration (mängd per volym strömmande vatten)

Massflöde (mängd per tid)

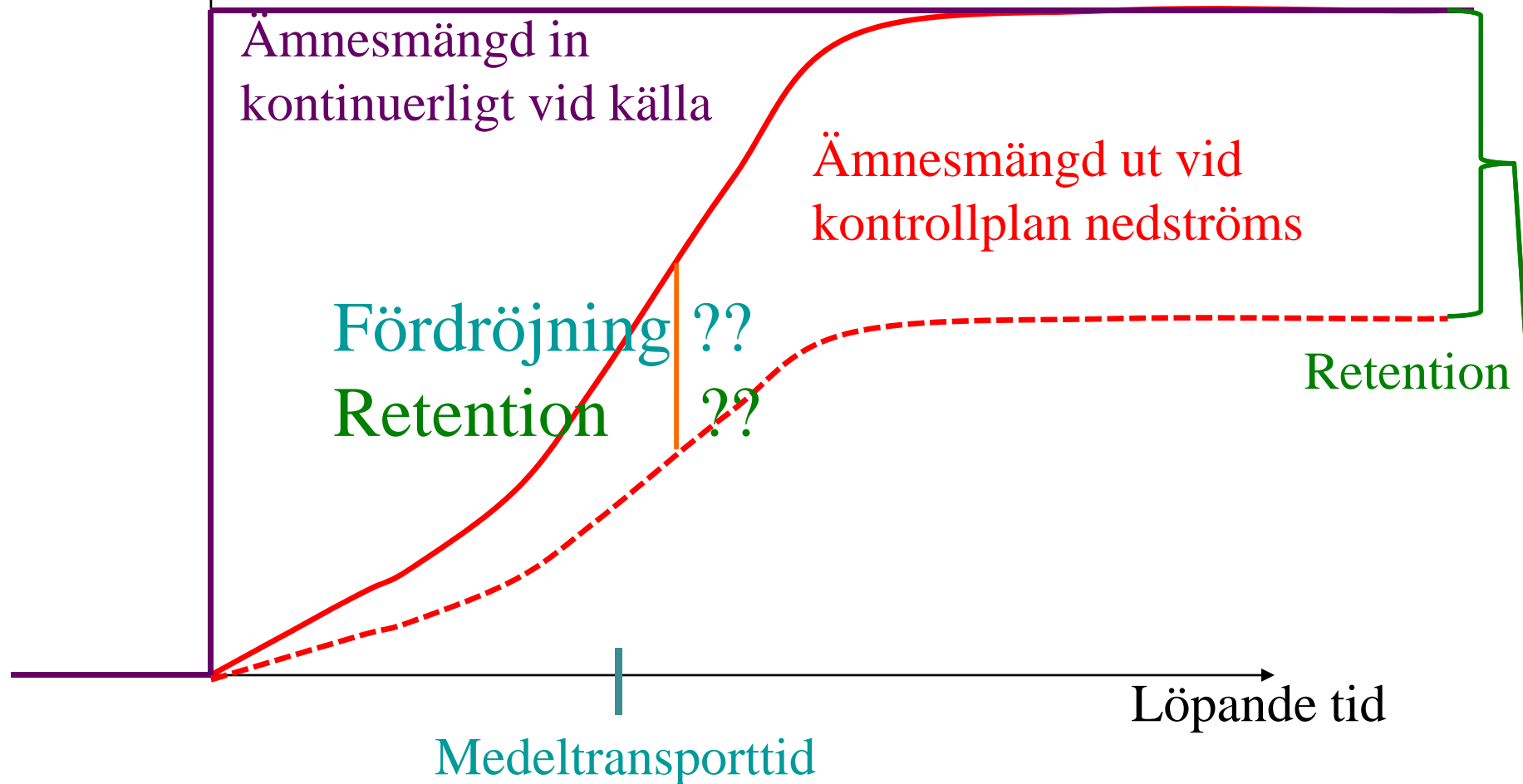

Genombrottskurva – kontinuerlig input

Mått:

Koncentration (mängd per volym strömmande vatten)

Massflöde (mängd per tid)

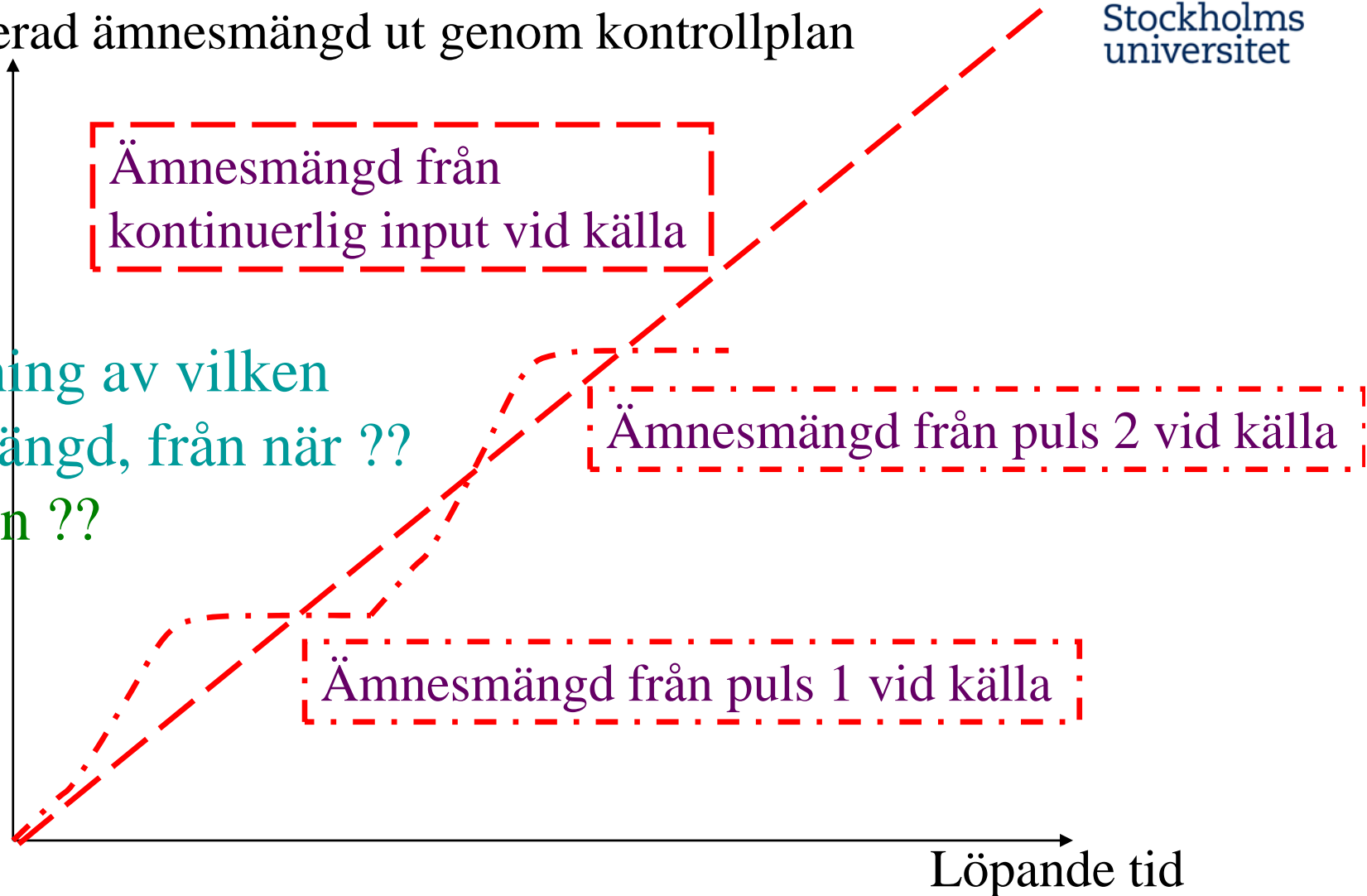

Akkumulerad genombrottskurva

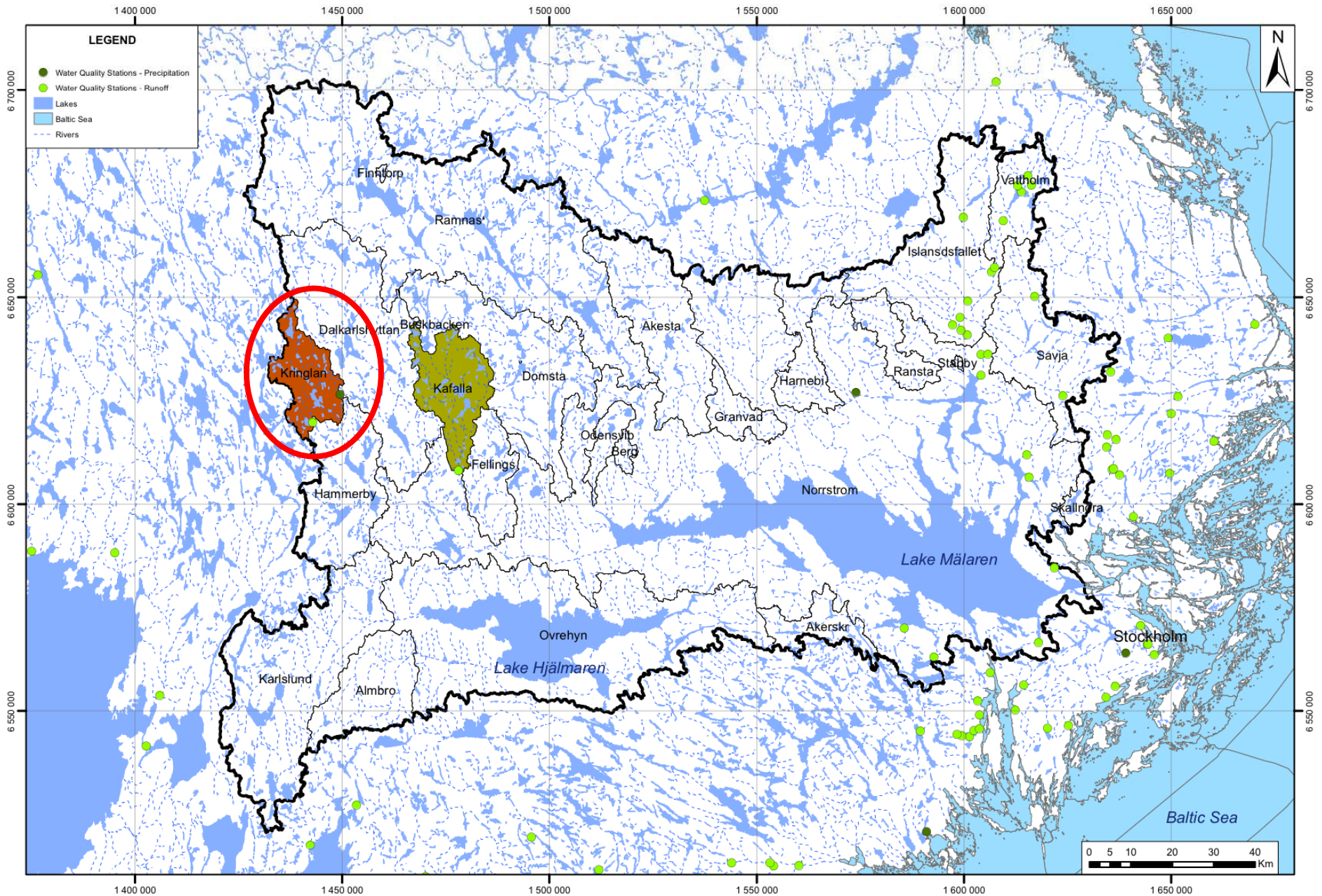
Mått:

Akkumulerad ämnesmängd ut genom kontrollplan

Fördröjning av vilken
ämnesmängd, från när ??
Retention ??

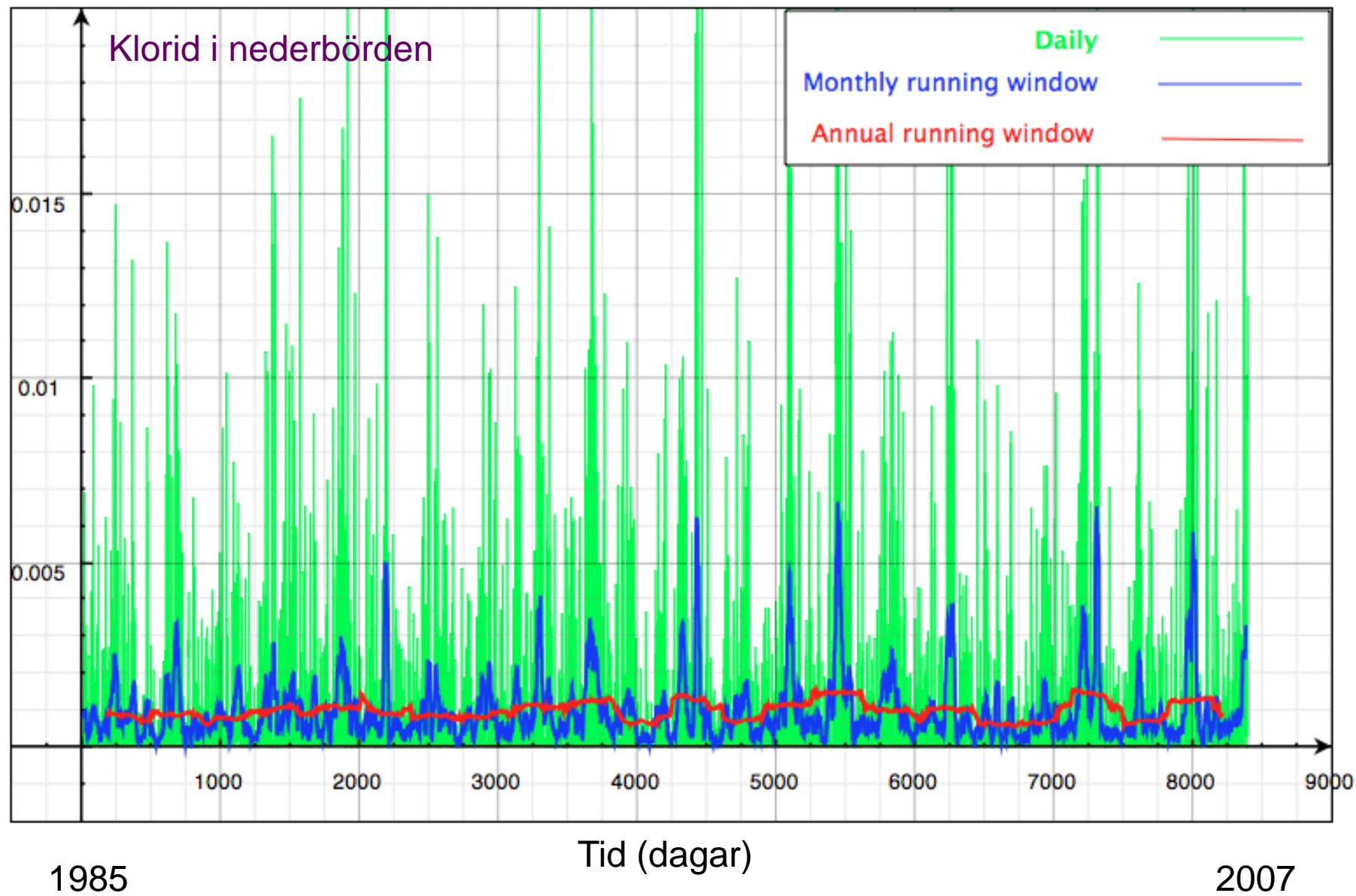

Medeltransporttid ?? – för vilken ämnesmängd ??
- från när ??

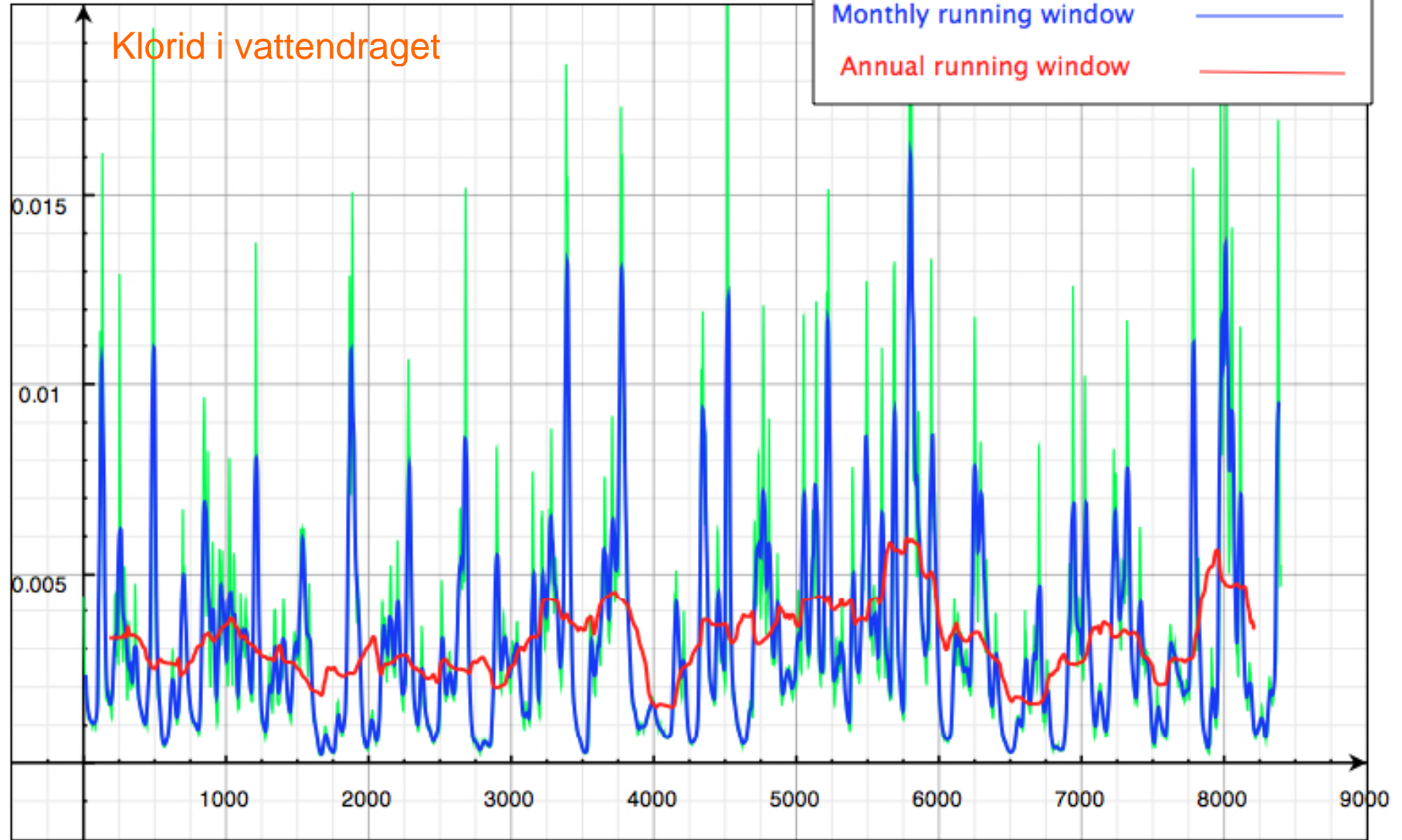

Kafalla and Kringlan Subcatchments

Massflöde in (g/m²/dag)

Massflöde ut (g/m²/dag)

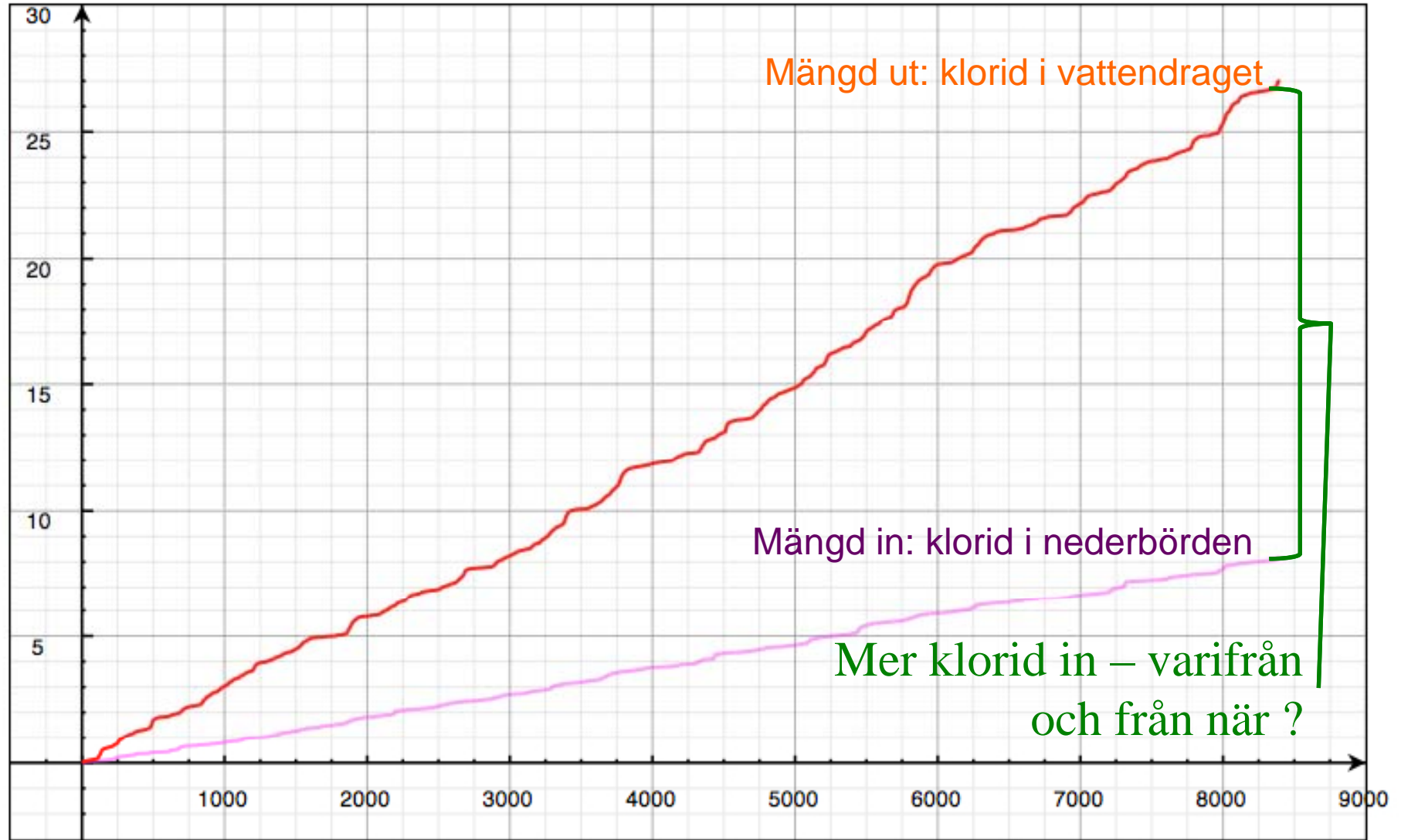

1985

Tid (dagar)

2007

Akkumulerad massa (g/m²)

1985

Tid (dagar)

2007

Sources of chloride within the river basin of Sagån - ex. kloridkällor i ett avrinningsområde

Source	Basis for calculations	Annual load Cl ⁻ (tonnes)
Background deposition	Cl ⁻ concentration in recharge 1.6 mg/l, catchment area discharge 2.14×10^8 m ³ /year	343
Deicing salt (SNRA)	430 km of roads	1603
Deicing salt (Municipality)	Sala uses no deicing salt ^a , Västerås only within the city area downstream from Sagån ^b	-
Deicing salt (Private property)	Estimated amount from sales figures ^c	50
Dustbinding (SNRA)	131 km gravel roads, 1.1 tonnes/km annually ^d	92
Dustbinding (Municipality)	The municipality of Sala ^e	20
Dustbinding (Private roads)	Estimation based on km private roads ^f	90
Sewage (Municipal and private)	Salt consumption 10 g per person and day ^g , 25 100 inhabitants in the area ^h	56
Sewage treatment plants	From Sala ARV 235 tonnes FeCl (Pix 111), Cl ⁻ concentration 270 g/kg ⁱ	64
Water treatment plants	Only groundwater used in the area, no chemical treatment ^{b,j}	-
Landfills	30 000 m ³ leakage water annually from Isätra landfill, Cl ⁻ concentration 325 mg/l ^j	10
Fertilisers and manure	Potassium on 41% of 19 200 ha, 55 kg/ha K corresponds to 49.9 kg/ha Cl ^{-k}	393
Relict salt	Salt stored in geological formations from the period when the area was below sea level.	?
Total amount		2721

Med infiltration från

nederbörd

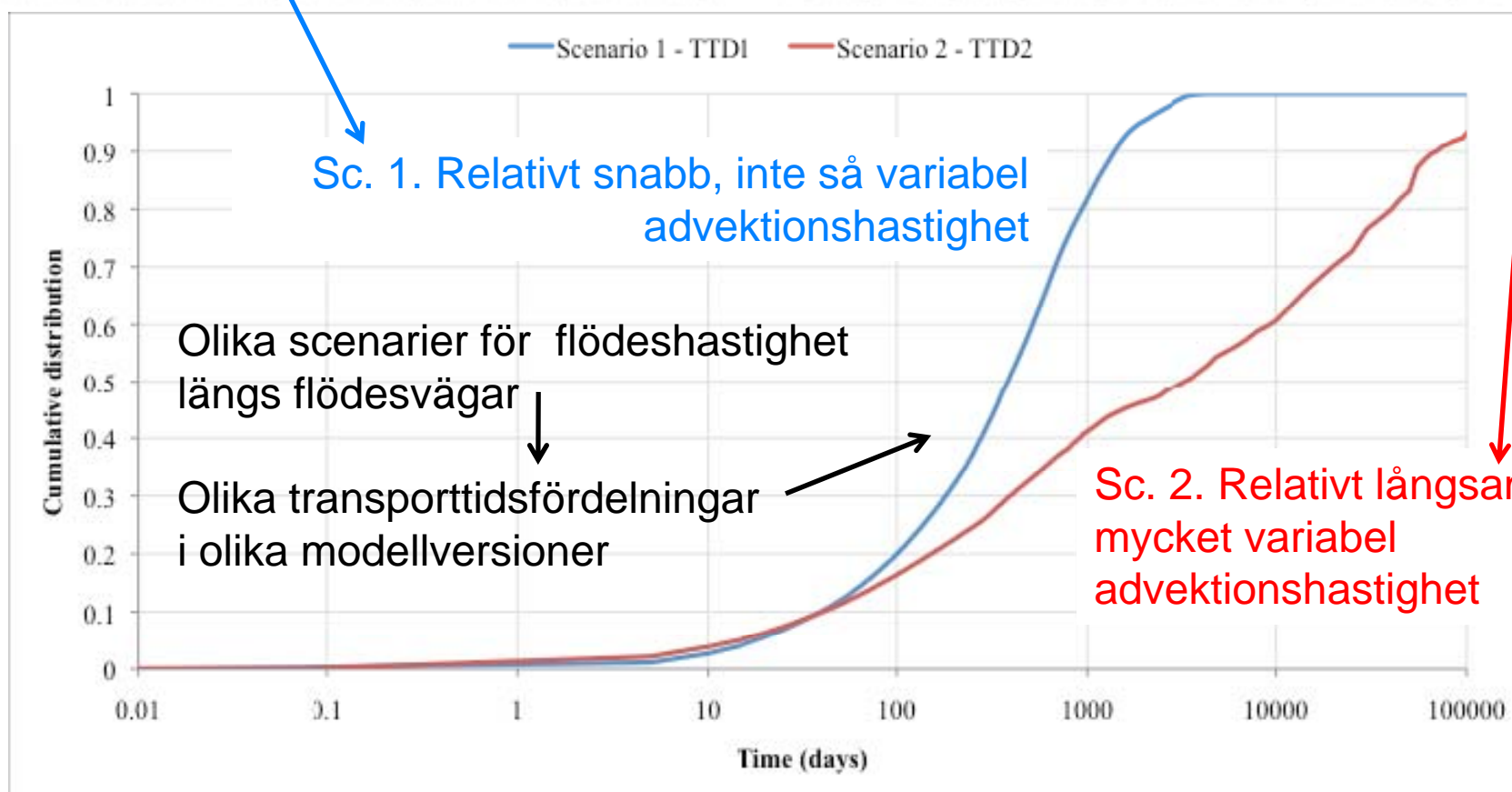
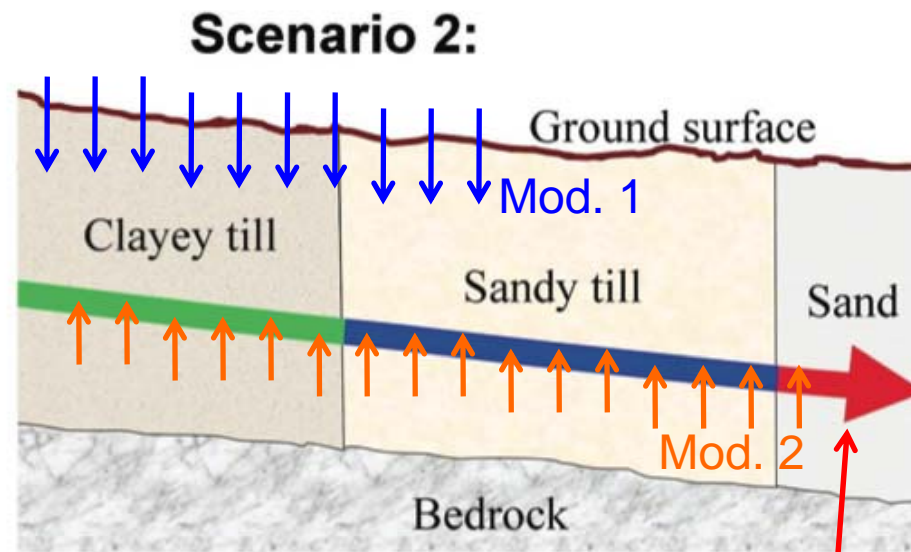
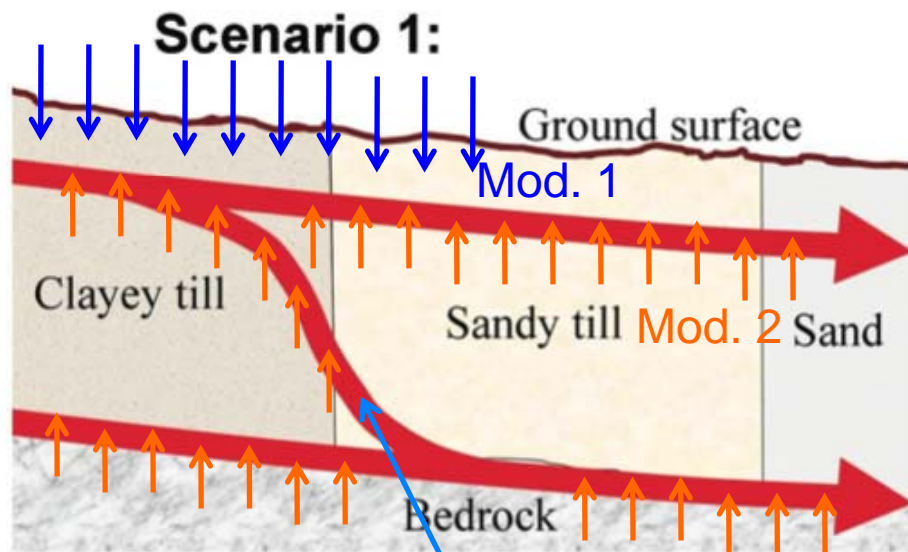
Vägsalt

Från jordbruk

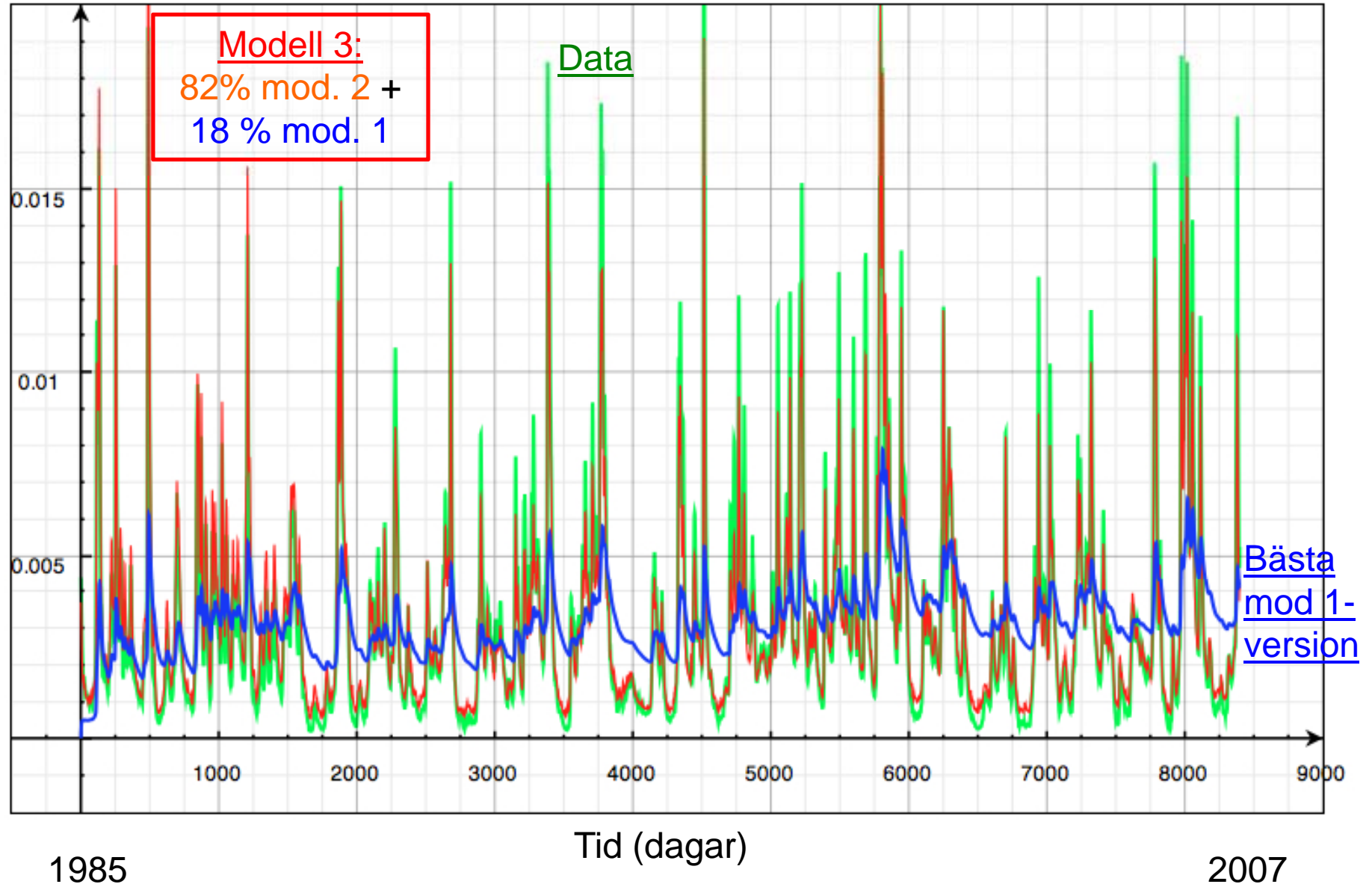
- Gott om fler kloridkällor än nederbörden
- Men hur stor andel av dagens utflöde kommer från:
  - dagens källor ??
  - fördröjd klorid - spridning/mobilisering - från tidigare källor ??

Alternativa hypoteser-tolkningsmodeller:

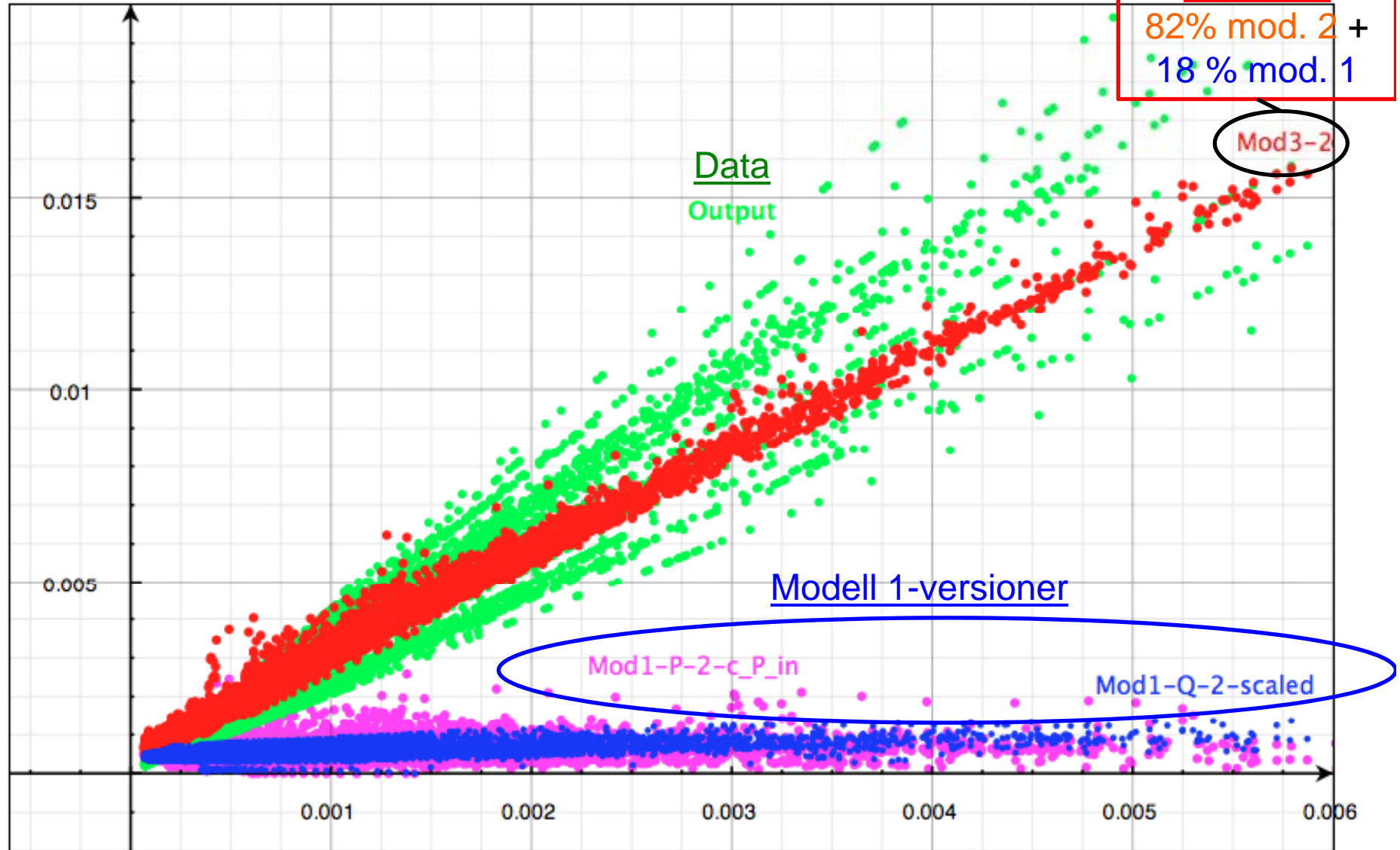
1. Allt från dagens källor, infiltrerar med dagens nederbörd/smältvatten
2. Allt från tidigare källor, utspridd mängd till något djup, långsam spridning/mobilisering längs flödesvägar
3. Blandning av 1 och 2

Massflöde ut (g/m²/dag)

Massflöde ut (g/m²/dag)

Vattenflöde ut (m/dag)

Rapporterade närsaltsflöden **N** och **P** ut till Östersjön (10^4 ton/år)

N

P

Vattenflöde ut ($\text{m}^3/\text{år}$)

Medelkoncentration i utflödet till Östersjön
(g/m³)

N

P

Vattenflöde ut (m³/år)c

Nyckelfråga

- för effektiva åtgärder mot övergödning
- att reda ut från olika långa mätserier (och andra mätningar)
+ modelltolkningar av dem

Hur stor andel av dagens (framtidens) närsaltsutflöden kommer (att komma) från:

- **Samtida källor ??**
- **Fördröjd** spridning/mobilisering från **tidigare källor ??**